

Este

Este minden más. Más az egész világ. Magam se vagyok az, aki reggel voltam. Mintha a földdel megfordulna a szívünk is: másképpen érzek és másképpen gondolkodom.

Amint így este végigmegyek a falun, látom, hogy a házak meg a kertek is megváltoztak. Éppen akkorák és csakazok, mint reggel, de mondom, megváltoztak. Némelyik szembetűnően előfihérlik, a homályból, a másik meg visszahúzódik, elrejtőzik, csak az egyik két vörös ablakszemével bámul kifelé. Olyanok, mintha meg is tudnának mozdulni, ha akarnának.

Az emberek is mások. Az esti homályban szinte lebegnek, mikor járnak. Mikor meg állanak, olyanok mint a fák meg a bokrok, amint hogy a bokor is olyan némelyik, mint az ember.

De a fák is úgy állnak ilyenkor, mintha értelem és akarat szállotta volna meg őket. Rejtelmese és titkolódzó. Néha mozdulatlanul állanak, mintha várának valakit. A lombjukat kiterjesztik. Hallani, hogy susognak.

Mit susognak?

Nem érti senki.

Az égen feltűnedeznek a csillagok.

Csend van.

A jegenyefák sovány óriásokként emelkednek a magasba. Néha olyanok, mintha az égbe méléznának, máskor olyanok, mintha a környéket figyelnék. A Vargák kútágasán is a gémfa, mint egy nagy teleszkóp mered a vastag végével az ég felé. Nappal ez nem különös: valaki megmerítette a vödört és bennhagyta a kútban. De este más: mintha a kút egy kihúzott égnézőn át a magasságot vizsgálná. Íme, a szomszéd almafája is áthajlik hozzá a kerítésen, és susog, talán egész éjjel susog:

– Mit látsz? Látsz valamit?

A Csikék háza előtt megyek el. A pitvarajtón narancsszín világosság árad ki az

udvarra. Szőnyegként vonul át a földön, s ráterül a szomszéd ház falára is. A falon egy női árnyék mozog ide-oda. A kis Szabó Magda árnyéka az, a tizenhat esztendő anyáé. A szép kis halovány teremtés bizonyára vacsorát készít az urának. Milyen fürge árnyék, milyen hajlékony! Hova lesz ez az árnyék, ha Magda meghal? Eltemetik-e vele együtt? Vagy az ő fölszálló lelkéhez csatlakozik?

A Buruczék háza előtt valaki ül a padon. Nem látom se szemét, se kezét, se lábát, csak egy fehéres hajlott valamit látok, ami feketében végződik lent is, fönt is. Az arc előtt egy tűzpont. Mintha nem is ember volna, hanem valami szörnyeteg. De azért tudom, hogy nem szörnyeteg az, nem is formátlan, hanem a szelíd és szomorú Burucz András.

– Hogy van az asszony?

– Köszönöm a kérdést, mester uram. Bezony már a pipámat se állhatja odabe.

– Miért nem viszi el az orvoshoz?

– Voltam én már ott is, mester uram. De csak magam. Mert azt gondoltam, hogy ha ketten megyünk, hát a doktor kettőről vesz pénzt. Mondok, baj van. Aszongya: öltse ki kend a nyelvét. Kiöltöm a nyelvemet. Megnézi. Aztán leül és sebtibe firkálja a receptet. Doktor úr, mondok, még el se mondtam a bajt, mivelhogy a feleségem küldött. Hát csak rám ripakodik, hogy azt mondja: fogja be kend a száját, jobban tudom én mi a baja, mint a felesége -, fizet egy forintot. Hát csak leszúrtam a keserves forintomat, aztán elmentem a patikába, hogy ha már egy forintba kerül a recef, meg is csináltatom. Ott megint fizettem egy forintot és ötvenegy krajcárt, pedig csak akkora kis üveggel, mint a kisujjom. Hát aztán lássa mester uram, ez csak elég drága volt, mégse használt.

Az utcán megjelenik még olykor egy-egy alak. Ha asszony, siető. Ha férfi, ballagó. Vagy a boltba mennek, vagy a kocsmába.

Tóth Antal például bizonyos, hogy a kocsmába megyen. Nem is csoda, hogy ilyenkor megkíván egy korty pályinkát: annyit vesződött a szamarával egész naphosszat, hogy teste-lelke megfáradt belé.

A Miska bojtár azonban a boltba igyekszik. Tíz kilométernyi utat jár meg egy tok gyufáért, vagy egy kurta drótszögért, amivel a Borz János botján meglazult vaskankalékok fogják a pásztortűz mellett fölszögezni. Miska ilyenkor valami édességet is vesz egy krajcáron. Vélni lehet, hogy torkoskodik, pedig hát meg se szagolja azt Miska. Az erdőn túl, a báró birtokán van egy juhászleány: Szanyi Örzse. Annak adja oda. Miska tizenhét esztendő; Örzse tizenöt. Ha Örzse ötven esztendő volna, Miska nem vinne neki cukrot.

Azonban csakhamar becsukják a boltot is.

Az utolsó hazamenő Tóth Antal. Ma valahonnan áldás csöppent neki, mert látom, hogy a két árok között nem igen tud hazairányozódni. Nem hiszem, hogy van még a kerek földön egy másik, akinek az árkok annyi bajt okoznának, mint neki. Nappal a szamar hordja bele a taligával együtt, de lám, este belebotlik ő a szamar nélkül is.

Most éppen szerencséje is, hogy az árokba huppant, mert íme, a bárónak négylovas hintója robot át a falun. A báró maga hajtja a holdvilágos úton a négy pejlovat.

Micsoda nagy úr!

Csupa méltóság és csupa pompa! Pesten járt iskolába. Azt mondják, a lovai is jártak ott iskolába, szóval sok mindenfélét beszélnek. A báró különben is érdekes ember. Valahányszor eljön a templomba, mindenki csak őt nézi: hogyan vet keresztet, hogyan pödri a bajuszát, hogyan ásít, hogyan pattogatja az ujjait. Felér olyankor a mise akármiféle színi előadással. Hát még mikor elővonja fehér mellényéből a monokliját. Senki se ügyel a papra, minden szem a báróra szegeződik. A báró felvonja a szemöldökét; a száját meg a bál arcába fordítja. A kis kerek üveg ott villog a balszemén. A báró megszegi a nyakát és a leányok felé fordul. Az egész templom belemosolyog az imádságos könyvekbe, sőt egy gyerek a kóruson el is röhhen.

Most, hogy elrobot a négylovas hintóval, szétszáll a csöndesség. Az utcán semmi se mozdul többé, csak olykor hallatszik még egy hang a távolban, egy kutyacsahintás, egy kapunyikorintás. A tulsó oldalon valaki azt mondja:

– Ne böcse ne!

Az a kisbornyúnak szól.

Aztán újra csönd és csönd.

Most már a bakteré az egész falu. Az ő messze bőgő hangja figyelmeztet, hogy: tűzre és vízre vigyázzunk. Ha netán akadna olyan együgyű ember, aki azt kérdezné, hogy minek vigyázzunk a mondott elemekre, annak nem kell sokáig töprenkednie, mert Vida Imre hozzáteszi: Hogy károkat ne valljatok!

Voltaképpen nincs is más kötelessége, csak az, hogy az órákat megkiáltssa. Lopástól nem kell tartanunk. Egyetlenegy tolvaj volt csak a faluban: ő. Egy-két éven át becsukogatták, aztán megtették bakternak. A bakter mindenért felelős, ami éjjel elvész. Nem vész el semmi.

Mikor elkiáltja a kilencedik órára írott rigmusokat, megáll a keritésem előtt, és megnézi ébren vagyok-e még?

Csillagos estéken nem fekszek le korán. Egy hosszú fenyőfalóca van az ajtóm mellett. Arra dőlök le és nézem a csillagokat.

A csillagos ég mindig érdekes látvány. Isten erejének kitárt világa. Tudós emberek abroszt rajzoltak róla, és azt mondták, ennek a csillagnak ez meg ez a neve. Bánja is az a csillag, akár Jupiternek, akár Plutónak hívják ideleln. Hallgat és ragyog és titok marad. Az ég milliárd meg milliárd fényes titokkal van tele. Kinek az országa az a sok világ? Minek van? Vajon, ha meghalunk, melyikben folytatjuk az életet? melyikben?

150 éve született Gárdonyi Géza

A falusi estét leíró kis életkép 1897-ben íródott, alig több, mint egy évszázaddal ezelőtt, mégis, mintha egy egészen másik világról szólna, mint a mai. 1897-ben még nem létezett fényszennyezés, az éjszakákat a csillagfény világította meg, és különösen nagy becsülete volt a holdvilágnak – mint első számú közvilágítási fényforrásnak. De minek is ide közvilágítás? Hiszen rendes ember sötétedés után már nem jár az utcán, aki meg rosszban sántikál, arra Vida Imre községi bakter ügyel.

Az Este című írásban Gárdonyi Géza saját élményeit írja meg, hiszen hosszú éveig volt falusi tanító. Az író a csillagok világa iránt is érdeklődött – mintha a Plútó felfedezését is megsejtené az Estében. Kifaggatja a falu bakterét, milyen csillagokat ismer, és miről nevezetesek azok a csillagok. Meglehet, Gárdonyi hozzátéveszi a maga csillagászati olvasmányait is a Vida Imre tudományához, de ez nem fontos. A csillagos falusi este hangulata a fontos! Gárdonyi ma is igen népszerű. A 2005-ös A Nagy Könyv című játékban az Egri csillagok lett a legnépszerűbb magyar könyv az olvasók szavazatai alapján.

Ez év januárjában kapta a 2003 GG jelzésű kisbolygó a (147421) Gárdonyi hivatalos elnevezést – Sármeckzy Krisztián fedezte fel az égitestet 2003. április 1-jén. Habár az író monogramja miatt esett a választás az ideglenes jelölésben GG betűket tartalmazó aszteroidára, külön öröm, hogy a hivatalos elnevezésre épp a Gárdonyi-évforduló évében került sor.

A bakterom rákönyököl a kerítésemre, és elmagyarázza nekem, hogy melyik csillagkép kicsoda ott a magasság országában.

– Az a hét csillagos, az a Göncöl táltsos szekere. Azon mennek a lelkek a mennyországba. Az a fehér hosszú, az a Tündérek útja. Azon járnak le meg föl a tündérek. Az a pislogó mécs a Tévelygő juhász, aki nem találja a nyáját. Amott a sok fényes apró csillag a Paradicsomkert. Fölvitte a Jóisten, hogy az emberek be ne lopódzzanak. Az az erős fényű, mozdulatlan csillag, az az Istenszeme. Éjjel is néz. Meglátja a tolvajt. Az Aranyszemű csillag megint más valami. Azzal egy angyal néz, vagy Szűz Mária, ki tudná ezt jobban?

Azt azonban tisztára meg lehet mondani, hogy hol van a Mennysország határa meg a Mennysország kapuja. Vak, aki azokat nem látja. Ha meghalunk, ott kell bemenni, azon a kapun, és ott lehet lenézni, azon az ablakon. De hát tenger csillag vagy, hat pap se tudná annak mindnek a nevét. A többi titok marad, csak annyi bizonyos, hogy akkor látjuk meg közelről, amikor befogják a szemünket.

Az óramutató vagy innen van a tízen, vagy túl vagy rajta. Mindegy az Vida Imrének. Fölbballag nyugalmasan a falu dombjára, és ott elbőgi szép értelmesen:

Tízet ütött mán az óra.

Elmégy az nyugodalomra.

Nincs fölírva homlokodra:

Mire vérradsz föl holnapra.

Azzal ő maga is hazabandukol lefeküdni. Minek is maradna fenn! Lopni más ügyse lop. Aki alszik, ügyse hallja a kiáltást. Aki meg nem alszik és kíváncsi, hogy hány is az óra, hát keljen fel és nézze meg.

Gárdonyi Géza

A XIII. Miskolci Csillagparty

2013. május 11-én – immár hagyományosan – Miskolc Város Ünnepeén rendeztük meg éves távcsöves bemutatónkát, a XIII. Miskolci Csillagparty-t. A szervezők – a Dr. Szabó Gyula Bemutató Csillagvizsgáló, az MCSE Miskolci Csoportja, a Miskolci AmatőrCsillagászok Észlelő Köre Egyesület és az Androméda Csillagvizsgáló Egyesület – távcsövekkel kitelepülnek Miskolc belvárosába, a Szent István térre, és az érdeklődők részére távcsöves bemutatót tartanak.

A program 20:30-ra lett meghirdetve, melyet a helyi média is leközlött. Sajnos szokásos helyünkön egy koncert zajlott, ezért a szobor mögötti füves területen állítottuk fel távcsöveinket. De így is a keleti, déli és nyugati, valamint az északi égbolt egy része megfigyelhető volt. Már a hivatalos programkezdet előtt elkezdtek gyülekezni az érdeklődők. Sokan célzottan kerestek minket.

Négy műszerrel – egy Meade és egy Zeiss akromáttal, egy Dobsonnal és egy Makszutov-Cassegrain-távcsövel – mutattuk meg az érdeklődőknek az aktuális égi látványosságokat. A bemutatót az éppen lenyugvás előtt levő Jupiterrel kezdtük. Sokan rácsodálkoztak a négy Galilei-holdra, és örömmel konstatálták, ha a Jupiteren meglátták a sötét felhőcsíkokat. Ezután következett az égbolt átellenes, keleti oldalán a Szaturnusz. Évről évre érdekes azt látni, amikor az emberek a távcsöbe belenézve gyönyörködnek a bolygó gyűrűrendszerében. Sokan megjegyzik, hogy valóban olyan, mint amiket képeken látnak.

Legtöbbjüknek nagyobb élményt ad, hogy saját szemükkel, a távcsöbe nézve pillantják meg ezeket az égitesteket, mint amikor egy-egy fotón az Interneten nézik azokat meg.

A Szaturnusz után következett az M13 gömbhalmaz és a Perseus-ikerhalmaz. Természetesen a belváros nagy fényszennyezése miatt ezek az objektumok kevésbé látványosak, mint a Jupiter vagy a Szaturnusz.

Aki csak tehet, gyermekét is elhozta a távcsöves bemutatóra. A gyerekeknek mindig különleges élmény, amikor a távcsöbe belenéznek. Vannak közülük, akik felkészülve jönnek el egy-egy ilyen bemutatóra, és tudják azt, hogy mit is látnak. Vannak – gyerekek és felnőttek egyaránt –, akik viszont szinte semmit nem tudnak, nekik is mindig elhangzik egy kis ismertető az égitestekről.

A Csillagparty 22:30-ig tartott. Elejétől a végéig derült időben, mintegy 150 érdeklődőnek mutattuk meg az égbolt látványosabb aktuális égitesteit. Jövőre szeretnénk folytatni a hagyományt és újból megrendezni a Miskolci Csillagparty-t.

Sajnos az Androméda Csillagvizsgáló Egyesület ebben az évben nem tudott jelen lenni a bemutatón. Reméljük, hogy jövőre újból együtt tarthatjuk meg ezt a rendezvényt.

Leitner Zsolt